

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3.805 (2021)

2023/8

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

Azizov A. B. Yosh yunon-rom kurashchilarning mashg'ulot jarayonida funksional imkoniyatlarini rivojlantirish va musobaqa samaradorligini oshirish	99
Begmatov R. R. Huquqbuzarliklar profilaktikasining ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari: tahlil va tavsif	104
Bo'taev T. Texnika oliygohlari talabalarini tadbirkorlikka o'qitish va yo'naltirish asoslari	108
Bozorova D. R. Adabiyot darslarida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishda ta'lim metodlarining o'rni	112
Danieva Ya. Ch. Talaba qizlarda jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirishda xarakterli o'yinlarning ahamiyati	116
Ergashev J. B. Компьютерное обучение в системе общеобразовательной школе	119
Fayziyeva G. X. Fizika o'qituvchisining ijtimoiy-kompetensiyasini rivojlantirish ijtimoiy ta'lim jarayoni sifatida	122
Fayzullayeva M. A. Ta'lim klasteri sharoitida ta'lim jarayonini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilish va rivojlantirish	126
Gayupova S. X. Zamonaviy talaba shaxsini shakllantirishda individual ta'limning pedagogik imkoniyatlari	132
Gulboyev B. Zamonaviy sivilizatsiyada axborotning strategik resursga aylanishi	134
Hakimova T. N. Bo'lajak o'qituvchilarda milliy dunyoqarashni xalq pedagogikasi asosida takomillashtirish metodikasi	137
Jumaniyozova M. T. Integrativ kreativlikni rivojlantirish metodikalari	140
Kadirov R.T. Darsdan tashqari mashg'ulotlarda talaba-aktyorlarning sahna nutqiga oid bilim va ko'nikmalarni takomillashtirish usullari	146
Kurbaniyozova Z. K. Pedagogik fanlarni o'qitishda pedagogik vaziyatlardan foydalanish	151
Kurbonov I. H. Jahon ta'lim va ilmiy muassasalarda innovatsion faoliyatga shaxsning tayyorgarligini shakllantirish xususiyatlari	155
Mirsharipova S. R. Innovatsion yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentligini rivojlantirish	159
Muxtarov E. K., Musaev E. A., Ikromov A. Sh. Avtoto'lqinlarni o'rganishda kompyuter modellaridan foydalanish	161
Narzikulova D. X. Kompetensiyaviy yondashuv asosida oilada ijtimoiy munosabatlarni barqarorligini ta'minlash	166
Nurulloev L. L. 2-4 sinf o'quvchilari bilan o'tkaziladigan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining xususiyatlari, shakllari va usullari	170
Obidova G. K. Kompleks yondashuv orqali ingliz tilini o'rganishda ekologik madaniyatni rivojlanishini ta'minlovchi omillar	175
Oqilova K. S. O'qituvchining individual kasbiy rivojlanish trayektoriyasini tuzish va takomillashtirishga motivatsion tayyorlik	178
Oloqova O'. M. Kommunikativ kompetensiya - o'quvchining muloqot madaniyatini rivojlantirish omili	182
Qarshibayeva D. X. Maktabgacha ta'lim tashkilotida metodik ishlarni tashkil etishda menejerlik sifatlarining ahamiyati	187
Qodirov G'. O'. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda qo'llaniladigan evristik topshiriqlarning pedagogik xarakteristikasi	190
Qurbonova N. P. Bo'lajak iqtisodchilarning ingliz tili darslarida kasbiy kompetensiyalarini transformatsiya qilish	193
Ramazonova S. S., Qoryog'diev Z. O. Xalq pedagogikasi tushunchasining tahlili va uning manbaalari	197
Ravshanjonova S. J. O'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishda adabiyotning o'rni	202
Razakov F. K. Umumta'lim maktablarida, o'qitish sifatini oshirishda, o'quvchilarda ijtimoiy-psixologik xizmatni ahamiyati	205
Ro'ziyeva Z. S. Ta'lim jarayonini san'at darajasiga kutarish mevasi zavqdir	208
Safarova N. N. Zamonaviy ta'limda matematika o'qituvchisining kompetensiyasini rivojlantirishda kasbiy mahoratning ahamiyati.	212
Salimov G'. M. MTMLar jismoniy tarbiyasida harakat faolligining samaradorligini oshirish yo'llari.	223
Sayfullaeva D. I. Tibbiy oliy ta'lim muassasalari talabalarini kasb-hunar faoliyatiga tayyorlashda axborot texnologiyalaridan foydalanish metodik tizimini takomillashtirishning o'ziga xosligi	230
Tashmatova Sh. R. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativligi, uning ijodiy faoliyatida paydo bo'lishi va rivojlanishi bosqichlari	233
Тешаев III.Ж. Качество образования и векторы развития - наша основная цель	238
To'xtaeva Z. Sh., Ubaydova V. E. Yengil sanoat korxonalarida eksportbop mahsulotlar tayyorlashda naqshbandiya ta'limotini qo'llash imkoniyatlari va shart-sharoitlari	241
Toshev M. X. Maktab o'quvchilariga shaxmatni kompyuter texnologiyalari vositasida o'rgatishning didakik tamoyilari	246

TIBBIY OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINI KASB-HUNAR FAOLIYATIGA TAYYORLASHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI

*Sayfullaeva Dilbar Izzatillaevna,
Toshkent tibbiyot akademiyasi biotibbiyot muhandisligi, informatika va biofizika kafedrasida o'qituvchisi*

Аннотация. Tibbiyot ixtisosliklari talabalarini kasbiy faoliyatida axborot tizimlaridan foydalanishga o'rgatish, agar axborot tizimlari sohasidagi o'qitish mazmuni shifokorlar kasbiy faoliyatining ayrim turlarida ulardan foydalanish ehtiyojlariga moslashtirilsa, samarali bo'ladi.

Kalit so'zlar: sog'liqni saqlashni axborotlashtirish, axborotlashtirish rivojlanishini ta'minlash tizimining tarkibiy qismlari, sog'liqni saqlash organlari va muassasalarini axborot-tahliliy qo'llab-quvvatlash.

CHARACTERISTICS OF IMPROVING THE METHODOLOGICAL SYSTEM OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN PREPARING STUDENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION INSTITUTIONS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

*Sayfullaeva Dilbar Izzatillaevna,
teacher of the Department of Biomedical Engineering, Informatics and Biophysics of the Tashkent Medical Academy*

Annotation. Training students of medical specialties in the use of information systems in their professional activities will be effective if the content of training in the field of information systems is brought into line with the needs of their use in certain types of professional activities of doctors.

Key words: healthcare informatization, components of the system for ensuring the development of informatization, information and analytical support for healthcare authorities and institutions.

ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

*Сайфуллаева Дильбар Иzzатиллаевна,
преподаватель кафедры биомедицинской инженерии, информатики и биофизики Ташкентской медицинской академии*

Аннотация. Обучение студентов медицинских специальностей использованию информационных систем в своей профессиональной деятельности будет эффективным, если содержание обучения в области информационных систем будет приведено в соответствие с потребностями их использования в отдельных видах профессиональной деятельности врачей.

Ключевые слова: информатизация здравоохранения, компоненты системы обеспечения развития информатизации, информационно-аналитическое обеспечение органов и учреждений здравоохранения.

Kirish. Axborot texnologiyalarining, xususan, turli maqsadlardagi axborot tizimlarining jadal rivojlanishi va joriy etilishi ulkan axborot resurslaridan samarali foydalanish, shuningdek, katta hajmdagi axborotni saqlash, qayta ishlash va almashish imkoniyatini yaratdi. Axborot tizimi - axborot jarayonlarini amalga oshiradigan kompyuter texnologiyalari va aloqa vositalaridan foydalanishni o'z ichiga olgan hujjatlar va axborot texnologiyalarining tashkiliy tartibga solingan to'plami.

Axborot tizimlaridan foydalanish va rivojlantirish bo'yicha o'qitish ko'plab mutaxassislarni, jumladan, muhandislar, iqtisodchilar, huquqshunoslar, o'qituvchilar, shifokorlar va boshqalarni axborot tayyorlashning muhim qismidir. Jamiyatni axborotlashtirish, eng yangi axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish, yangi mutaxassisliklar bo'yicha kadrlar tayyorlash ta'lim sohasida jiddiy o'zgarishlarga olib keldi. Bo'lajak mutaxassislarning yuqori darajadagi axborot madaniyatini shakllantirish oliy kasbiy ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifadir. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'rnatilgan amaliyoti, tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalarini tomonidan informatika va axborot texnologiyalari sohasidagi fanlarni o'rganish va mutaxassislarning kasbiy faoliyatida informatika va axborot texnologiyalari vositalari va usullaridan foydalanish zarurati o'rtasidagi nomuvofiqlik. tibbiy ta'limni axborotlashtirishda yuqori natijalarga erishish imkonini bermayotgan va bu borada qo'shimcha tadqiqotlarni talab etuvchi asosiy

sabablardan biridir. Shu munosabat bilan tibbiyot mutaxassislarining axborot texnologiyalaridan foydalanishga bo'lgan qiziqishi ortib bormoqda va axborot resurslari bilan tanishish, madaniyatlararo aloqalarni, jahon madaniy qadriyatlarini amalga oshirish, shaxsning uzluksiz o'z-o'zini tarbiyalash va moslashishga bo'lgan ehtiyoji nuqtai nazaridan o'zini namoyon qilmoqda. axborot jamiyatida. Shu sababli, tibbiy ta'limni axborotlashtirish bilan bog'liq tadqiqotlar tobora dolzarb bo'lib bormoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar taxlili. Axborot tizimlari sohasida o'qitish, qoida tariqasida, o'zgarmas va o'zgaruvchan qismlarni o'z ichiga oladi. Invariant qism umumiy madaniy savodxonlikni rivojlantirish va tegishli axborot ta'limi uchun zarur bo'lgan asosiy masalalar bilan bog'liq. Bizning tadqiqotimiz tibbiyot mutaxassisliklari talabalarini axborotga tayyorlash misolida olib borildi. Turli tibbiy axborot tizimlarining paydo bo'lishi va rivojlanishi shifokorlarga kasbiy faoliyatida quyidagi afzalliklar ko'rinishida qo'shimcha imkoniyatlarni taqdim etdi: joriy hujjatlarni yuritish, hisobotlarni tuzish, tibbiy qarorlarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridan foydalanish vaqtini qisqartirish; standart davolash va tekshirish protokollariga rioya qilishni osonlashtirish; arxivlangan ish tarixiga tezkor kirishni ta'minlash; laboratoriya diagnostika xizmati bilan aloqada bo'lish vaqtini qisqartirish va hokazo. Tibbiyot fakulteti talabalarini axborotga tayyorlash ikki komponentli tuzilishga ega: 1-kursda umumiy, asosiy informatika masalalari o'rganiladi, 2-3 kursda - tibbiy informatika. Bo'lajak shifokorlarni o'z kasbiy faoliyatida tibbiy axborot tizimlaridan foydalanishga tayyorlash vazifasi bor.

Tibbiy informatika sohasidagi ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish natijasida (V.K.Gasnikov, V.Ya.Gelman, A.A.Demidova, T.V.Zarubina, V.G.Kudrin, V.P.Omelchenko, V.I.Chernov va boshqalar.) axborot tizimlarini o'rganishda mualliflar tibbiy axborot tizimlarini qo'llashning nazariy asoslarini afzal ko'rishlari va ko'pincha ularning imkoniyatlarini o'rganishga e'tibor berishlari, pedagogika va kasbiy ta'lim usullariga etarlicha e'tibor bermasliklari aniqlandi. Dissertatsiya tadqiqoti A.N. Aleksaxina, L.V. Akulshina, A.V. Gavrilova, N.G. Shilina va boshqalar. Shunday qilib, N.G.Shilina o'z tadqiqotida shifokor faoliyatining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda informatika bo'yicha o'qitishning metodik tizimini takomillashtirish yo'llarini taklif qiladi va uning asosida tabiiy fanlar blokida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha uzluksiz o'qitish metodikasini ishlab chiqadi.

Taxlil va natijalar. Dissertatsiya tadqiqoti natijalariga ko'ra, tibbiyot oliygohlari talabalarining axborot texnologiyalardan foydalangan xolda kasbiy tayyorgarligini oshirishga erishildi. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonini axborotlashtirish sharoitida takomillashtirish munosabati bilan o'qitishning yangi shakl va uslublarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlari faollashtirilmoqda. Bugungi kunda faol ta'lim usullari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, bu esa o'quvchilarni o'z oldida paydo bo'lgan muammolarni mustaqil ravishda hal qilish yo'llarini topishga undaydi. Davolash ishi mutaxassisligi bo'yicha generalistni tayyorlashda asosiy e'tibor faqat ma'lum bir muammoni - tibbiyot sohasida mutaxassislarni tayyorlashga qaratiladi. Shu munosabat bilan tibbiyotda zamonaviy axborot texnologiyalariga ega bo'lgan professional shifokorlar uchun ijtimoiy buyurtma va ularni oliy kasbiy ta'lim tizimida tayyorlash sifati o'rtasidagi ziddiyat kuchaymoqda. Axborot texnologiyalari yaxlit ta'lim vositasi sifatida bilimlarni o'zlashtirish usullariga, o'qitish mazmuni va fanlar o'rtasidagi munosabatlarga, o'qituvchining funksiyalariga va oliy o'quv yurti ishini tashkil etishga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida tibbiyot xodimlarini tayyorlash jarayoniga axborot texnologiyalarini joriy etishning kasbiy-pedagogik imkoniyatlaridan foydalanish bo'lajak tibbiyot xodimining kasb mahorati asoslarini samarali shakllantirishni, bilim olish jarayonini jadallashtirish va takomillashtirishni ta'minlaydi; ko'nikmalar va kasbiy ko'nikmalar. O'quv jarayonida kompyuterdan foydalanish imkoniyatlarini, shuningdek, axborot texnologiyalarini o'qitishda kompyuterdan foydalanishning psixologik-pedagogik jihatlarini tahlil qilgandan so'ng, biz kelajakdagi tibbiyot xodimlarining kasbiy tayyorgarligiga qo'yiladigan talablarni aniqlay olamiz. Ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarini axborotlashtirish va ular asosida oliy ta'limning ko'p bosqichli tuzilmasida bo'lajak tibbiyot xodimlarini tayyorlashni takomillashtirish bo'yicha uslubiy yondashuvlarni ishlab chiqish. Informatika usullari va tibbiy yo'nalish fanlarini birlashtirish kerak, chunki u bir vaqtning o'zida amalga oshiriladi; maxsus fanlarni o'qitishda kasbiy-pedagogik yo'nalish tamoyili, bu esa tayyorgarlikni takomillashtirishning muhim nuqtasidir.

Shuningdek, o'quv jarayonida axborot texnologiyalarini qo'llash orqali bo'lajak tibbiyot xodimlarini tayyorlash samaradorligini oshirish masalasini hal etish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oliy ta'lim muassasasida ta'limning profilli integratsiyalashuvi sharoitida nafaqat tibbiy informatika, balki tibbiyot mutaxassisliklari bo'yicha ham kompyuterdan foydalanish bo'yicha uslubiy tavsiyalar zarur. Bundan tashqari, bo'lajak tibbiyot xodimlarini ham, o'qituvchilarni ham o'z kasbiy faoliyatiga tayyorlashning metodik tizimini takomillashtirishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan pedagogik dasturiy

vositalar ishlab chiqilmagan. Bo'lajak tibbiyot xodimlari axborot o'qitish jarayonida kompyuterdan foydalanish bo'yicha kasbiy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Talabalarni tibbiy tayyorlash jarayonida foydalanishning uslubiy jihatlariga alohida e'tibor qaratiladi.

Oliy ta'limning ko'p bosqichli tuzilmasi bilan ta'limni axborotlashtirish sharoitida tibbiyot xodimlarining asosiy tayyorgarligi o'quv jarayonida kompyuterdan foydalanish uchun zarur bo'lgan yuqori darajadagi kasbiy bilim, ko'nikma va ko'nikmalarga erishishni ta'minlashi kerak. Oliy ta'limning keyingi bosqichlarida uzluksiz ta'lim olish, yangi axborot texnologiyalarini ishda qo'llash uchun zarur bo'lgan kasbiy bilim va ko'nikmalarni mustaqil ravishda egallash o'ta muhim hisoblanadi. Tuzilgan bayonotlar yangi o'quv dasturlariga qo'shimcha ravishda kiritilishi mumkin; eng samarali bajarish: ta'lim dasturlari va bo'lajak tibbiyot xodimlarini tayyorlashning metodik tizimini takomillashtirishda.

Ilmiy izlanishlar tahlili va o'rnatilgan amaliyot shuni ko'rsatadi kompyuter tizimlari, ular nazarda tutilgan nazorat qilish uchun mo'ljallangan maxsus dasturiy ta'minot o'quv fanlari xususiyatlarini hisobga olgan holda talabalar bilimi va kasbiy faoliyat talablari kamdan-kam hollarda hisobga olinadi bo'lajak mutaxassislarni kasbga tayyorlash vositasi tadbirlar, xususan, tibbiyot talabalari.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, tibbiyot yo'nalishi talabalari uchun axborot tizimlari bo'yicha o'qitish mazmuni ulardan shifokorning asosiy faoliyatida foydalanish ehtiyojlariga mos kelishi kerak. Axborot tizimlaridan foydalanishga o'rgatish interfaol o'qitish usullariga asoslangan bo'lajak shifokorning kasbiy faoliyati kontekstida amalga oshirilishi kerak. Taklif etilayotgan metodika bo'yicha tibbiyot oliygohi talabalarini o'qitish to'rt bosqichni ketma-ket amalga oshirish tamoyilliga asoslanishi kerak: tayyorgarlik, modul, kompleks, konstruktiv, ularning har biri o'quv vazifalaridan foydalanadi, ularning tipologiyasi va o'quv jarayonidagi vazifalari hisobga olinadi: propedevtik vazifalar, tipik vazifalar, murakkab vazifalar, vaziyatli yoki muammoli vazifalar.

Axborot tizimlaridan foydalanishga o'rgatish kasbiy faoliyatga mos keladigan axborot-ta'lim muhitida amalga oshirilishi kerak. Shu bilan birga, hozirgi davrda keng qo'llanilayotgan va kelgusida rivojlanish istiqboliga ega bo'lgan axborot tizimlari uchun zamonaviy talablarga javob beradigan axborot tizimlaridan foydalanishga e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanmasdan sog'liqni saqlash va sog'liqni saqlashni boshqarish samaradorligini oshirish mumkin emas.

ADABIYOTLAR

1. А.Н. Алексахина. Автореферат диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. Орёл – 2004.
2. Зарубина Т.В. О перспективах развития ИТ – образования врачей. // Врач и информационные технологии. 2008. № 5. С. 68–70.
3. Михайлова Ю.В., Лебедев Г.С. Проблемы информатизации здравоохранения и их решения на современном этапе. Развитие информационных технологий и проблемы управления здоровьем и здравоохранением.//Научные труды. Ижевск. 2006. С. 12–19.
4. Столбов А.П. Информатизация здравоохранения: новые реформы – старые проблемы. // Врач и информационные технологии. 2007. № 2. С. 66–72. Петруничева О.Ж. Совершенствование методики преподавания информационных систем в процессе подготовки студентов-медиков [Текст] /О.Ж. Петруничева // Журнал «Информатика и образование» // №4,2009.
5. Аскарлова, Н. А., & Сайфуллаева, З. И. (2021). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ. 17December, 2021, 30.
6. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ACHIEVING PROFESSIONALISM IN THE WORK OF DOCTORS AN Abdivalievna - British Journal of Global Ecology and Sustainable ..., 2022
7. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ADAPTATION OF STUDENTS ABROAD. AN Abdivalievna - Innovative Society: Problems, Analysis and ..., 2022.
8. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF EMOTIONAL STRESS IN MEDICAL STUDENTS. AN Abdivalievna... - Modern Journal of ..., 2022.
9. Psychological Characteristics Of Doctor And Patient Communication AN Abdivalievna - Eurasian Scientific Herald, 2022.
10. Abdivalievna, A. N. (2023). Psychological Interpretation of the Concept of Happiness. Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences, 16, 3-6.
11. Abdivalievna, A. N. (2023). PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ANXIETY IN MEDICAL STUDENTS. British Journal of Global Ecology and Sustainable Development, 13, 71-75.
12. Аскарлова, Н. А., & Ибрагимова, Н. (2022). Психологические аспекты влияния личности врача на лечебный процесс. Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects, 121-125.